

Główne problemy psycholingwistyki

Anna Kozłowska

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

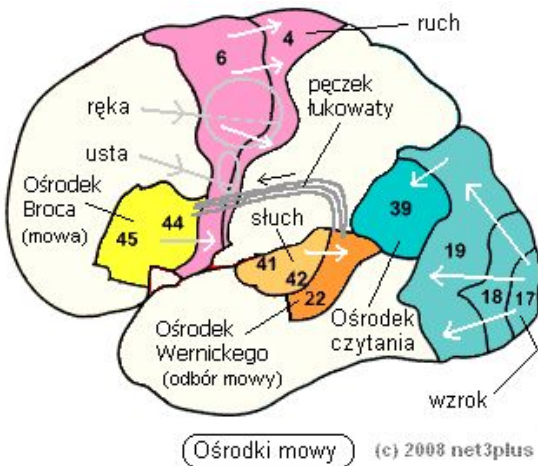
- 1 Zagadnienia i dane psycholingwistyki
- 2 Biologiczne podstawy mowy i rozumienia
- 3 Ontogeneza i rozwój mowy – problemy psycholingwistyki rozwojowej i stosowanej
- 4 Specyfika ludzkiego języka i mowy
  - „Język” zwierząt
  - Cechy języka ludzkiego
- 5 Początki mowy

Zagadnienia psycholingwistyki

- biologiczne podstawy mowy i rozumienia
- przyswajanie języka
- specyfika języka ludzkiego
- początki mowy

Dane psycholingwistyki

Język a inne zdolności człowieka

MODEL CHOMSKY'EGO

1. Niezależność zdolności mownych od inteligencji.
2. (Względna) niezależność poszczególnych obszarów mowy – modułowość języka.

MODEL KOGNITYWNY

1. Ścisły związek zdolności mownych z inteligencją.
2. Wewnętrzne powiązania poszczególnych kompetencji mownych.

Etapy rozwoju mowy dziecka

- 1 okres melodii (do 1 roku życia)
  - głużenie (wokalizacja)
  - gaworzenie
  - naśladowanie wzorów intonacyjnych
  - pierwsze wyrazy
- 2 okres wyrazu (1–2 rok życia)
- 3 okres zdania (2–3 rok życia)
  - umiejętność odmiany wyrazów (ok. 2 roku życia)
  - pytania, przeczenie (2–3 rok życia)
- 4 budowanie rzadkich lub bardzo złożonych konstrukcji (5 rok życia)
- 5 okres dojrzałości języka (10-14 lat)

Inne problemy psycholingwistyki rozwojowej i stosowanej

- dysleksja i dysgrafia
- afazje i dysfazje
- przyswajanie drugiego języka; dwu- i wielojęzyczność
- rozwój mowy a dysfunkcje i zaburzenia (autyzm, niedosłuch, ADHD, zespół Aspergera itp.)
- związek mowy z inteligencją i pamięcią

Komunikacja zwierząt

„Język” delfinów.

„Języki” ptaków.

„Język” pszczół.

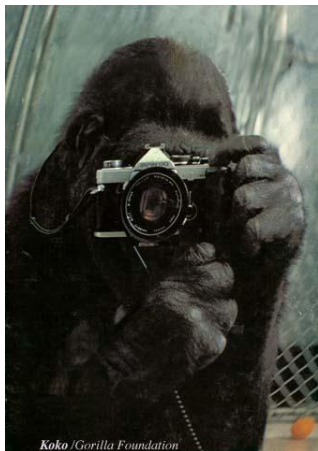
„Chciałbym [. . .] nadmienić na podstawie znanych mi danych, że jeżeli delfiny rzeczywiście mają język, czynią wszystko, aby ukryć ten fakt przed nami.” (John Morton)

Washoe (1965–2007)

Washoe opanowała ponad 100 gestów; stosowała system znaków w sposób autonomiczny i uogólniony, a także kreatywny (OTWÓRZ JEŚĆ PIĆ – ‘otwórz lodówkę’; IŚĆ SŁODKI – ‘zaprowadź mnie do krzaków malin’); nie respektowała stałości szyku i nie wykazywała zrozumienia struktury.

Koko (1971–) – gwiazda wśród „mówiących małp”

Koko uzyskała 85-95 punktów w teście na inteligencję (przeciętna ludzka – 100 punktów); przyswoiła sobie prawie 2000 jednostek słownikowych; stosuje znaki w sposób uogólniony, autonomiczny i kreatywny (SŁODKA SKAŁA – ‘słodka czerstwa bułka’; PENNY KŁOZET PASKUDNY DIABEŁ; PRZEPRASZAM DRASNAĆ UGRYŹĆ BRZYDKO UGRYŹĆ – *Dlaczego ugryzłaś?* – PONIEWAŻ ROZZŁOSZCZONA – *Dlaczego rozzłoszczona?* – NIE WIEDZIEĆ).

Nim Chimpsky (1973–2000)

GIVE ORANGE ME GIVE EAT
ORANGE ME EAT ORANGE GIVE
ME EAT ORANGE GIVE ME
YOU. Nim wykazywał rosnącą
z wiekiem tendencję do
naśladownictwa; nie umiał pojąć
dialogiczności mowy i niezwykle
rzadko rozpoczynał rozmowę (tylko
12 procent jego wypowiedzi
stanowiły kwestie spontaniczne).

Język – wrodzony czy nabyty?

Kratylos Platona.

Stanowisko Skinnera – behawioryzm: język jako zespół nawyków.

Stanowisko Chomsky’ego – natywizm: człowiek jako istota „wstępnie zaprogramowana do mówienia”.

„Dzieci z dżungli”.

Cechy swoiste języka ludzkiego

Czynność z wiekiem krytycznym.

Kreatywność; produktywność.

Przekaz kulturowy języka.

Dialogowość – wymiennność ról.

Dwoistość strukturalna (dwuklasowość).

Duży stopień autonomiczności mowy.

Początki mowy

Szacuje się, że język rozwinął się między 250 000 a 50 000 lat temu; zwykle przyjmuje się, że około 100 000 lat temu.

Teoria ciągłości vs. teoria nieciągłości.

Quentin Atkinson i „geny mowy”

Badania dotyczące fonemów (na wzór genetycznych, prowadzone przy założeniu, że w miarę oddalania się od źródła maleje różnicowanie) mające zlokalizować językową kolebkę ludzkości, za którą uznana została linia dzieląca Afrykę Południową i Środkową.

Dziękuję za uwagę :)

Następne spotkanie:
SPRAWDZIAN!!!
Zapraszam i życzę powodzenia :)